

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน เนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจส่งผลให้อุปสงค์มวลรวมภายในประเทศลดลง การลงทุนทั้งภายในประเทศและการลงทุนจากต่างประเทศลดลง ผู้ผลิตจึงต้องลดการผลิตลง ทำให้การจ้างงานลดลง เกิดปัญหาการว่างงานตามมา

วิกฤติแฮมเบอร์เกอร์เป็นวิกฤติทางการเงินที่เริ่มขึ้นในประเทศอเมริกาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ.2550 เนื่องจากประเทศอเมริกาเป็นตลาดส่งออกอันดับหนึ่งของไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2552: ออนไลน์) ดังนั้นเมื่ออเมริกาประสบปัญหาเศรษฐกิจ การนำเข้าสินค้าจากประเทศประเทศไทยและประเทศคู่ค้าอื่น ๆ น้อยลง ทำให้การส่งออกของไทยลดลง นอกจากนี้ประเทศที่เป็นประเทศคู่ค้ากับอเมริกา เช่น สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และจีน ต่างก็เป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยเช่นกัน จึงทำให้ประเทศเหล่านี้นำเข้าสินค้าจากประเทศไทยน้อยลง การส่งออกของประเทศไทยจึงลดลงไปอีก

วิกฤติแฮมเบอร์เกอร์ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อภาคส่งออกเท่านั้น ยังส่งผลกระทบต่อภาคการบริโภคของภาคการท่องเที่ยวไทย เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาจากประเทศที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติแฮมเบอร์เกอร์ลดลง จากทั้งปัญหาจากการลดลงของส่งออกและการท่องเที่ยวส่งผลให้อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายในประเทศ (GDP) ของไทยลดลง จากตารางที่ 1.1 จะเห็นได้ว่าอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายในประเทศ (GDP) เริ่มลดลงตั้งแต่ ไตรมาสที่ 2/2551 และเริ่มติดลบในไตรมาสที่ 4 /2551 คือติดลบร้อยละ 4.2 และลดลงมากที่สุด ใน ไตรมาสที่ 1 /2552 ติดลบร้อยละ 7.1 การลดลงของอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายในประเทศ (GDP) ในไตรมาสที่ 1/2552 ใกล้เคียงกับที่เกิดขึ้นในช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 หรือ “วิกฤติต้มยำกุ้ง” ยังส่งผลให้อัตราการว่างงานสูงขึ้น เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤติต้มยำกุ้ง

ตารางที่ 1.1 อัตราการขยายตัวของ GDP (ณ ราคาคงที่ปี 2531) รายไตรมาส ปี 2539- 2552 และ อัตราการว่างงาน
ของประชากรทั่วประเทศไทยรายไตรมาส ปี 2539- 2552

ไตรมาส	อัตราการขยายตัว ของ GDP (%)	อัตราการ ว่างงาน (%)	ไตรมาส	อัตราการขยายตัว ของ GDP (%)	อัตราการ ว่างงาน (%)
1/2539	4.7	2.01	1/2546	6.9	2.84
2/2539	6.5	-	2/2546	6.6	2.49
3/2539	7.8	1.08	3/2546	6.7	1.54
4/2539	4.6	-	4/2546	8.3	1.80
1/2540	1.0	2.18	1/2547	6.7	2.87
2/2540	-0.6	-	2/2547	6.6	2.46
3/2540	-1.6	0.87	3/2547	6.3	1.51
4/2540	-4.2	-	4/2547	5.1	1.48
1/2541	-7.1	4.60	1/2548	3.6	2.52
2/2541	-13.9	5.01	2/2548	4.7	2.04
3/2541	-13.9	3.41	3/2548	5.5	1.35
4/2541	-7.2	4.47	4/2548	4.7	1.47
1/2542	-0.2	5.23	1/2549	6.2	1.87
2/2542	3.4	5.33	2/2549	5.2	1.67
3/2542	8.4	2.97	3/2549	4.8	1.22
4/2542	6.4	3.28	4/2549	4.5	1.31
1/2543	6.5	4.30	1/2550	4.6	1.63
2/2543	6.1	4.10	2/2550	4.5	1.61
3/2543	2.4	2.39	3/2550	5.3	1.18
4/2543	4.0	3.67	4/2550	5.3	1.11
1/2544	1.7	4.76	1/2551	6.4	1.65
2/2544	2.2	3.55	2/2551	5.2	1.39
3/2544	2.1	2.60	3/2551	2.9	1.18
4/2544	2.7	2.43	4/2551	-4.2	1.33
1/2545	4.5	3.23	1/2552	-7.1	2.08
2/2545	5.0	2.87	2/2552	-4.9	1.75
3/2545	5.8	1.76	3/2552	-2.8	1.17
4/2545	6.0	1.78	4/2552	-	-

หมายเหตุ ก่อนปี 2541 เก็บข้อมูลเฉพาะไตรมาส ที่ 1 และ 3

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2553: ออนไลน์)

จังหวัดอุดรดิตถ์เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนล่าง ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอุดรดิตถ์ ปี 2550 (GPP) สาขาเกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้ มีสัดส่วนมากที่สุด รองลงมาเป็นการขายปลีกและการซ่อมแซม อันดับสามเป็นการผลิตอุตสาหกรรม ยอดผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอุดรดิตถ์ ปี 2551 (GPP) สาขาเกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้ มีสัดส่วนมากที่สุด รองลงมาเป็นการขายปลีกและการซ่อมแซม อันดับสามเป็นสาขาอุตสาหกรรม เมื่อเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอุดรดิตถ์ (GPP) ปี 2550 และ 2551 พบว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี 2551 สูงกว่าปี 2552 ซึ่งเกิดจากการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมในทุกสาขา โดยเฉพาะสาขาเกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้

ตารางที่ 1.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอุดรดิตถ์ (GPP ณ ราคาคงที่ปี 2531) ปี 2550-2551

หน่วย: ล้านบาท

รายการ	มูลค่า ปี 2550	ร้อยละ	มูลค่า ปี 2551	ร้อยละ
เกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้	8,262.80	30.32	11,425.00	35.51
การผลิตอุตสาหกรรม	3,431.60	12.59	4,310.00	13.39
การขายส่งขายปลีกและการซ่อมแซม	4,032.30	14.80	4,667.00	14.51
การศึกษา	2,962.30	10.87	3,025.00	9.40
อื่นๆ	8,564.20	31.42	8,747.00	27.19
รวมทั้งหมด	27,253.20	100.00	32,174.00	100.00

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์ (2550-2551: ออนไลน์)

เมื่อพิจารณาภาวะการมีงานทำของแรงงานในจังหวัดอุดรดิตถ์จากสถิติจำนวนแรงงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552) พบว่าในไตรมาสที่ 1 ปี 2552 จังหวัดอุดรดิตถ์มีผู้มีงานทำ 257,965 คน ผู้ว่างงาน 5,944 คน คิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ 2.24 ซึ่งอัตราการว่างงานดังกล่าวสูงกว่าอัตราการว่างงานของประเทศเล็กน้อย

เมื่อจำแนกผู้มีงานทำในจังหวัดอุดรดิตถ์ตามสาขาการผลิตดังตารางที่ 1.3 พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งของแรงงานทั้งหมดอยู่ในภาคเกษตรกรรม รองลงมาคือ ขายส่งขายปลีก การผลิต การก่อสร้าง โรงแรมและภัตตาคาร การบริหารราชการคิดเป็นร้อยละ 13.78 8.54 6.93 4.70 และ 3.49 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกผู้มีงานทำในจังหวัดอุดรดิตถ์ตามสภาพการทำงานดังตารางที่ 1.4 พบว่าสัดส่วนของแรงงานที่ทำงานส่วนตัวมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.03 รองลงมาคือ ลูกจ้างเอกชน ช่วยธุรกิจ

ครอบครัว ลูกจ้างรัฐบาลและนายจ้าง คิดเป็นร้อยละ 27.14 23.12 12.57 และ 2.14 ตามลำดับ
เมื่อจำแนกผู้มีงานทำในจังหวัดอุดรดิตถ์ตามระดับการศึกษาดังตารางที่ 1.5 พบว่าสัดส่วน
ของแรงงานการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษาที่มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.70 รองลงมา คือ
ประถมศึกษา มัธยมต้น มัธยมปลาย และอุดมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.98,13.77,12.70 และ 11.86
ตามลำดับ

ตารางที่ 1.3 จำนวนผู้มีงานทำในจังหวัดอุดรดิตถ์จำแนกตามสาขาการผลิต ไตรมาส 1 ปี 2552

สาขาการผลิต	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.ทำงานในภาคเกษตร	128,830	49.94
2.ขายส่ง ขายปลีก ซ่อมแซม(ยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน)	35,560	13.78
3.การผลิต	22,042	8.54
4.สาขาการก่อสร้าง	17,877	6.93
5.สาขาโรงแรมและภัตตาคาร	12,134	4.70
6.สาขาการบริหารราชการและป้องกันประเทศรวมทั้งการประกันสังคมภาคบังคับ	9,013	3.49
7.สาขาอื่นๆ	32,509	12.60
ผู้มีงานทำรวม	257,965	100.00

ที่มา: สำนักงานแรงงานจังหวัดอุดรดิตถ์ (2552: ออนไลน์)

ตารางที่ 1.4 จำนวนผู้มีงานทำในจังหวัดอุดรดิตถ์จำแนกตามสถานภาพการทำงานไตรมาส 1 ปี 2552

สถานภาพการทำงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.ทำงานส่วนตัว	90,357	35.03
2.ลูกจ้างเอกชน	70,009	27.14
3.ช่วยธุรกิจครอบครัว	59,642	23.12
4.ลูกจ้างรัฐบาล	32,414	12.57
5.นายจ้าง	5,543	2.14
ผู้มีงานทำรวม	257,965	100.00

ที่มา: สำนักงานแรงงานจังหวัดอุดรดิตถ์ (2552: ออนไลน์)

ตารางที่ 1.5 จำนวนผู้มีงานทำในจังหวัดอุดรดิตถ์จำแนกตามระดับการศึกษา ไตรมาส 1 ปี 2552

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.ต่ำกว่าประถมศึกษา	99,844	38.70
2.ประถมศึกษา	54,132	20.98
3.มัธยมศึกษาตอนต้น	35,524	13.77
4.มัธยมศึกษาตอนปลาย	32,767	12.70
5.อุดมศึกษา	30,600	11.86
6. อื่นๆ	5,098	1.98
ผู้มีงานทำรวม	257,965	100.00

ที่มา: สำนักงานแรงงานจังหวัดอุดรดิตถ์ (2552: ออนไลน์)

จะเห็นว่าอัตราการว่างงานในไตรมาสที่ 1 ปี 2552 ค่อนข้างสูงและแรงงานในจังหวัดอุดรดิตถ์จำนวนมากเป็นลูกจ้างและมีระดับการศึกษาต่ำกว่าอุดมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่อาจจะได้รับผลกระทบจากวิกฤติซับไพร์ม ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาสภาพปัญหาการว่างงานในจังหวัดอุดรดิตถ์ สาเหตุที่ทำให้เกิดการว่างงาน ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ว่างงานที่เกิดจากวิกฤติเศรษฐกิจและสาเหตุอื่นๆ ตลอดจนความต้องการการช่วยเหลือจากรัฐบาล โดยผลการศึกษาที่ได้รับจะสามารถใช้เป็นประโยชน์แก่นหน่วยงานในการกำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพการว่างงานทั่วไปในจังหวัดอุดรดิตถ์
- 2 เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดการว่างงานและลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ว่างงาน

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบสภาพการว่างงานของแรงงานในจังหวัดอุดรดิตถ์เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการว่างงานในอนาคต

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

เป็นศึกษาภาวะการว่างในจังหวัดอุดรดิตถ์ที่ได้ข้อมูลจากสำนักงานจัดหางานจังหวัดในช่วงไตรมาสที่ 1/2552

1.5 นิยามศัพท์

ระดับงานเดิมของผู้ว่างานที่ได้จากการศึกษานี้มีรายละเอียดในแต่ละระดับงานดังนี้

ผู้บริหาร หัวหน้างาน ประกอบด้วยตำแหน่ง ผู้จัดการหัวหน้าเขต ฝ่ายวางแผนการผลิต ฝ่ายวางแผนงาน นักวิชาการ ครูสอนหนังสือ หัวหน้าพนักงานขาย ฝ่ายบริหารจัดการโรงงาน

พนักงานธุรการ เอกสาร ฝ่ายปฏิบัติการ ประกอบด้วยตำแหน่ง บริการลูกค้า คู่มือคนไข้ เอกสาร ธุรการ บัญชี บุคคล ข้อมูลคอมพิวเตอร์ พนักงานขาย ฝ่ายประมูลงานก่อสร้าง รับโทรศัพท์ call center เลขานุการ ควบคุมการผลิต แคชเชียร์ คัดเงิน ควบคุมคุณภาพ QC พนักงานจัดซื้อ เจ้าหน้าที่การกีฬา นักจัดรายการ ฝ่ายต่างประเทศ แผนกโลจิสติกส์ ขนส่ง กู้

ช่างประเภทต่างๆ ประกอบด้วยตำแหน่ง ช่างภาพ ช่างซ่อม เทคนิคเขียน คุมเครื่องจักร ไฟร์แมนคุมงานก่อสร้าง ช่างไฟฟ้า ช่างยนต์ พนักงานเซ็นเซอร์ตัดต่อ ช่างซ่อมมอเตอร์ไซค์/แอร์ ช่างเชื่อม ช่างเคาะทำสีรถ ช่างประดับยนต์

ฝ่ายผลิตโรงงาน ประกอบด้วยตำแหน่ง ฝ่ายผลิตแอร์ ฝ่ายผลิตยา ฝ่ายผลิตรถยนต์และชิ้นส่วนรถยนต์ ฝ่ายสร้างเครื่องจักร ฝ่ายผลิตอุปกรณ์และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ฝ่ายผลิตมอเตอร์ไซค์และอะไหล่ ฝ่ายผลิตเสื้อผ้าและสิ่งทอ ฝ่ายผลิตพลาสติก ฝ่ายผลิตโลหะ ฝ่ายผลิตเครื่องหนัง ฝ่ายผลิตหมึกพริ้น ฝ่ายผลิตหัวกอล์ฟ ฝ่ายผลิตถุงพลาสติก ฝ่ายผลิตเครื่องประดับ ฝ่ายผลิตโซฟา และเฟอร์นิเจอร์ ฝ่ายผลิตตัวยาปิดแผล ฝ่ายผลิตนาฬิกา ฝ่ายผลิตของเล่นเด็ก ฝ่ายผลิตอุปกรณ์และชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ ฝ่ายผลิตอุปกรณ์ไฮโดรลิก ฝ่ายผลิตกล่องไม้ไผ่ นาฬิกา ฝ่ายผลิตอาหาร โรงงาน ฝ่ายผลิตสุรา ฝ่ายผลิตโรงกลั่นน้ำมัน ฝ่ายผลิตแผ่นกันสีก ฝ่ายผลิตชิ้นส่วนและอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ฝ่ายผลิตยางในและยางนอกรถจักรยานยนต์ ฝ่ายผลิตดินขาว ฝ่ายผลิตไม้โรงเลื่อย ฝ่ายผลิตกล่องขนมปัง ฝ่ายผลิตแผ่นคอนกรีต ฝ่ายผลิตเซรามิกส์ ฝ่ายผลิตอุปกรณ์กีฬา ฝ่ายผลิตเครื่องใช้ที่ทำจากเหล็กไร้สนิม และฝ่ายผลิตอื่นๆ

พนักงานระดับล่าง/กรรมกร ประกอบด้วยตำแหน่ง พนักงานนวด คู่มือผู้โดยสาร พนักงานสต็อกสินค้า คลังสินค้า สโตร์ พนักงานขับรถ ลูกเรือ ขนถ่ายสัมภาระผู้โดยสาร แม่บ้าน ภารโรง พนักงานทำความสะอาด งานก่อสร้างเขื่อน ติดตั้งประตูสิ่งก่อสร้าง คนงานทั่วไป พนักงานสำรวจไร่อ้อยโรงงานน้ำตาล ยาม ขับเข็นยกสินค้า คนงานก่อสร้าง ขับเรือสปีดโบ๊ตส่งแขก ทำอาหาร

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2547) ให้คำนิยามที่สำคัญ ๆ ที่ใช้ในการสำรวจภาวะการทำงาน ของประชากร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ มีดังนี้

กำลังแรงงานรวม หมายถึง บุคคลทุกคนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ในสัปดาห์แห่งการสำรวจเป็น ผู้อยู่ในกำลังแรงงานปัจจุบัน หรือเป็นผู้ถูกจัดจำแนกอยู่ในประเภทกำลังแรงงานที่รอฤดูกาล

กำลังแรงงานปัจจุบัน หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีงานทำหรือว่างงาน

กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ในสัปดาห์แห่งการสำรวจเป็นผู้ไม่เข้าข่ายคำนิยามของผู้มีงานทำ หรือผู้ว่างงาน แต่เป็นผู้ที่รอฤดูกาลที่เหมาะสมเพื่อที่จะทำงาน และเป็นบุคคล ที่ตามปกติจะทำงานที่ไม่ได้รับสิ่งตอบแทนในไร่นาเกษตร หรือธุรกิจซึ่งทำกิจกรรมตามฤดูกาล โดยมีหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครัวเรือนเป็นเจ้าของหรือผู้ดำเนินการ

ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน หมายถึง บุคคลที่ไม่เข้าข่ายคำนิยามของผู้มีงานทำ หรือผู้ว่างงานในสัปดาห์แห่งการสำรวจ หรือไม่เข้าข่ายคำนิยามกำลังแรงงานที่รอฤดูกาล ซึ่งได้แก่

1. บุคคลซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีอายุต่ำกว่า 15 ปี
2. บุคคลซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีอายุ 15 ปี ขึ้นไป แต่ไม่ได้ทำงานและไม่พร้อมที่จะทำงานเนื่องจากเป็นผู้ที่ทำงานบ้าน เรียนหนังสือ ยังเด็กเกินไป (มีอายุน้อยกว่า 18 ปี) หรือชรามาก (มีอายุเกิน 60 ปี) ไม่สามารถทำงานได้เนื่องจากพิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือเจ็บป่วยเรื้อรัง ไม่สมัครใจทำงาน ผู้ที่ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ผลกำไร ส่วนแบ่งหรือสิ่งตอบแทนอื่นๆ ให้แก่บุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกในครัวเรือนเดียวกัน ทำงานให้แก่องค์กรหรือสถาบันการกุศลต่าง ๆ โดยไม่ได้รับค่าจ้าง ผลกำไรส่วนแบ่ง หรือสิ่งตอบแทนอย่างใดหรือผู้ที่ไม่พร้อมที่จะทำงาน เนื่องจากเหตุผลอื่น

ผู้ว่างงาน ตามความหมายของสำนักงานสถิติแห่งชาติ หมายถึง ประชากรที่อายุ 15 ปี ขึ้นไปที่อยู่ในกำลังแรงงานรวม (ผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานรวม ได้แก่ คนที่เรียนหนังสือ ทำงานบ้านอื่นๆ) แต่ไม่มีงานทำ ผู้ว่างงานแบบรอฤดูกาลไม่จัดว่าเป็นผู้ว่างงานตามความหมายนี้

ผู้มีงานทำ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป และในระหว่าง 7 วันก่อนวันสัมภาษณ์มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งคือ

- 1) ได้ทำงานตั้งแต่ 1 ชั่วโมงขึ้นไป โดยได้รับค่าจ้าง เงินเดือน ผลกำไร เงินปันผล ค่าตอบแทนที่เป็นเงินสดหรือสิ่งของ
- 2) ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยไม่ได้รับค่าจ้างในวิสาหกิจหรือไร่นาของหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือน
- 3) ไม่ได้ทำงานหรือทำงานน้อยกว่า 1 ชั่วโมง (เป็นผู้ปกติมีงานประจำ) แต่ยังคงได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้าง ผลประโยชน์อื่นๆ ผลกำไรจากงานหรือธุรกิจในระหว่างที่ไม่ได้ทำงาน หรือไม่ได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้าง ผลประโยชน์อื่นๆ ผลกำไรจากงาน หรือธุรกิจในระหว่างที่ไม่ได้ทำงาน แต่ยังมีงานหรือธุรกิจที่จะกลับไปทำ